

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 491 din 16.06.2021

Dosar nr.: 369/2020

Petiția nr.: 3051/26.05.2020

Petenți: Centrul de Dezvoltare Curriculară și Studii de Gen: FILIA, Societatea Cultural Științifică de Analize Feministe AnA, Asociația Plural, Asociația FRONT, Asociația pentru Drepturile Femeilor Rome E-Romnja

Reclamată: SOLAREX IMPEX S.R.L.

Obiect: petenții sesizează faptul că partea reclamată a publicat pe pagina de Facebook a firmei o reclamă discriminatorie la adresa femeilor

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

Numele, domiciliul, reședința sau sediul petenților

1. Centrul de Dezvoltare Curriculară și Studii de Gen: FILIA, loc. București, șos. Mihai Bravu nr. 192, bl. 204, sc. 1, et. 8, ap. 32, sector 2
2. Societatea Cultural Științifică de Analize Feministe AnA, loc. București, bd. Ferdinand I nr. 24, ap. 12, sector 2
3. Asociația Plural, loc. București, str. Viorele nr. 30, bl. 20A, sc. B, ap. 44, sector 4
4. Asociația FRONT, loc. București, str. Viorele nr. 30, bl. 20A, sc. B, ap. 44, sector 4
5. Asociația pentru Drepturile Femeilor Rome E-Romnja, loc. București, str. Avrig nr. 63, bl. E2, sc. 5, et. 2, ap. 144, sector 2

Numele, domiciliul, reședința sau sediul părții reclamate

6. SOLAREX IMPEX S.R.L., reprezentată de SPARL "Săuleanu și Asociații", loc. Craiova, str. Calea București, nr. 137A, bl. N8, sc. 1-2, parter, jud. Dolj

II. Citarea părților

7. În temeiul art. 20, alin. 4 din **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturilor formelor de discriminare**, republicată (în continuare **O.G. nr. 137/2000**), s-a îndeplinit procedura de citare.
8. Părțile au fost citate cu respectarea măsurilor impuse de starea de alertă, prin comunicarea unor adrese în care se preciza posibilitatea părților de a-și exprima acordul

în sensul trimiterii punctelor de vedere în scris, iar părții reclamate i-a fost comunicat un exemplar al petiției în vederea posibilității formulării apărărilor.

9. Partea reclamată și-a formulat în scris punctul de vedere și l-a depus la dosar.

10. Punctul de vedere depus de partea reclamată a fost comunicat petenților (filele 25-29 din dosar) în vederea depunerii de concluzii scrise. Petenții nu au depus concluzii scrise la dosar.

11. Urmare adresei nr. 4105/09.07.2020 prin care partea reclamată solicită citarea cu termen la sediul instituției, părțile au fost citate pentru data de 13.04.2021 (filele 30-35 din dosar). Prin adresa nr. 2793/12.04.2021 partea reclamată arată că în contextul evoluției negative a situației epidemiologice la nivelul țării și a municipiului București în particular nu se prezintă la ședința de la sediul instituției și susține în continuare punctul de vedere transmis anterior, cu prioritate excepția tardivității formulării petiției. La termenul din data de 13.04.2021 nici petenții nu s-au prezentat.

III. Susținerile părților conform obiectului dosarului

Susținerile petenților

12. Prin petiția înregistrată la CNCD cu **nr. 3051/26.05.2020** (filele 1-3 din dosar) și înscrisuri (filele 4-9 din dosar) petenții arată următoarele aspecte relevante:

- petiția vizează reclama discriminatorie pentru fertilizantii foliari publicată pe pagina de Facebook a părții reclamate care promovează o imagine degradantă și ofensatoare asupra femeilor și aduce atingere demnității femeilor, promovând seximul și obiectificarea acestora;

- campania asumată de partea reclamată are ca scop promovarea produselor prin asocierea acestora cu o reclamă video în care femeile sunt prezentate într-un mod degradant, umilitor și cu caracter pornografic; imaginile cu femei care se ating lasciv și cadrele video cu părți intime ale corpului sunt însoțite de comentarii cu tentă sexuală de către actorul care joacă rolul fermierului și de imaginea unor agricultori care se ascund printre plante pentru a se uita la ele. Scopul acestei reclame este, de fapt, atragerea atenției asupra produselor, în acest caz al fertilizanților, prin apelul la sexualitate și transformarea femeilor în obiecte sexuale;

- partea reclamată a ales să se promoveze prin instrumentalizarea corpului femeilor și hipersexualizarea acestora; ipostaza în care sunt portretizate femeile este ofensatoare și degradantă;

- petenții consideră că asocierea femeilor cu actul sexual și portretizarea lor în ipostaze degradante sau ofensatoare sunt deosebit de periculoase, îndeosebi prin campanii publice de acest fel, care ajung să normalizeze discursul misogin în spațiul public;

- se poate observa în clipul publicitar o diferență semnificativă între îmbrăcămintea provocatoare a protagonistelor de gen feminin și cum acestea dau impresia renunțării la propriile haine în funcție de replicile și acțiunile protagoniștilor bărbați. Protagonistiții bărbați poartă haine obișnuite, care nu au nimic de-a face cu sexualizarea sau obiectificarea corpurilor lor;

- de asemenea, pe tot parcursul clipului este promovată o relație de putere inegală între protagonistul principal, de gen masculin și cele de gen feminin: protagonistele nu au nicio replică, ci doar se supun într-un mod senzual și sexualizat în fața fermierului;
- exemple de replici denigratoare din cadrul reclamei: “merg și la roșiile mele, și la castraveții voștri” (făcându-se referințe cu tentă sexuală la părți ale corpului specific feminine, respectiv specific masculine), “vreau să penetrez rapid teritoriul rădăcinii” (pe fundal apare o imagine cu una dintre protagoniste ridicându-și tricoul);
- acesta este un alt exemplu, printre multe altele, în care stereotipurile de gen sunt folosite pentru promovarea anumitor produse sau companii și implicit problema inegalității de gen este luată în derâdere – asumarea unei astfel de campanii de către partea reclamată este îngrijorătoare și nefericită, în special în contextual în care 55% dintre români consideră violul ca fiind justificat în anumite circumstanțe (Eurobarometrul 449, 2017);
- o astfel de campanie nu poate decât să normalizeze acest mod de gândire și să promoveze sexualizarea imaginii femeilor;
- această reclamă nu respectă principiul egalității de șanse pentru eliminarea stereotipurilor de gen din producțiile publicitare, ci le reafirmă;
- acest caz vizează fapte care au avut ca efect restrângerea dreptului la demnitate personală pe criteriu de sex (art 15 din OG nr. 137/2000 republicată) prin publicarea unei reclame care prezintă un conținut misogin, promovând stereotipurile de gen și sexismul;
- campania contravine normelor Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați, republicată (art. 19);
- petenții solicită constatarea săvârșirii faptei de discriminare, sancționarea contravențională a părții reclamate și retragerea reclamei din spațiul public și din spațiul public virtual.

Sușinerile părții reclamate

13. Partea reclamată depune la dosar punctul de vedere înregistrat la CNCD cu nr. 4105/09.07.2020 (filele 19-24 din dosar) prin care arată următoarele:

- solicită respingerea petiției formulate;
- invocă **excepția tardivității formulării petiției**; potrivit art 20 din O.G. nr. 137/2000 petiția se formulează în termen de 1 an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care persoana care se consideră discriminată putea să ia la cunoștință despre săvârșirea faptei; petentele reclamă preținse fapte discriminatorii săvârșite prin publicarea unei reclame conținute de un videoclip publicitar; acest videoclip a fost publicat pe canalul Youtube în data de 15.01.2018; fiind vorba de un canal de internet public există prezumția că petentele puteau să ia cunoștință despre acesta încă de la data publicării, iar petiția este formulată în cursul anului 2020, prin urmare rezultă că este făcută peste termenul legal de 1 an, impunându-se deci respingerea acesteia ca tardiv formulată;
- partea reclamată este o companie privată cu acționariat românesc care sprijină egalitatea între sexe, din cei 5354 de angajați și parteneri mai mult de 80% sunt femei;
- partea reclamată consideră că petiția este formulată în contextul protestelor anti-rasism generate de uciderea lui George Floyd de către un polițist din Minneapolis;
- în speță nu sunt întrunite condițiile legale pentru o faptă de discriminare;

- afirmația petenților privind scopul urmărit de partea reclamată nu poate fi considerată decât o interpretare proprie a acestora, a ceea ce cred, ce își imaginează că ar fi urmărit inițiatorul și susținătorul campaniei, nu este vorba de o afirmație cu valoare de adevăr, ci de o simplă presupunere, fără nicio susținere probatorie; scopul administratorului și acționarilor a fost creșterea vizibilității companiei, scopul departamentului de vânzare a fost creșterea veniturilor companiei, scopul departamentului marketing a fost extinderea targetului de vârstă căruia se adresează produsele companiei etc.;

- afirmații neadevărate sunt cele referitoare la prezentarea femeilor într-un mod degradant, umilitor și cu caracter pronografic; imagini cu părți intime ale corpului și cu atingeri lascive; comentarii cu tentă sexuală; transformarea femeilor în obiecte sexuale etc.;

- videoclipul publicitar a fost conceput astfel încât să atingă 2 aspecte:

1) să facă cunoscute și să promoveze produsele (fertilizanți foliari) și caracteristicile acestora;

2) să facă cunoscut și să promoveze sectorul de producție din agricultură, respectiv creșterea legumelor în România

- s-a avut în vedere că printr-o promovare activă a agriculturii în general și a culturii de legume în particular se poate diminua fenomenul migraționist, România având resurse să ofere hrană nu doar propriei populații, ci și restului Europei – cu efect benefic și pentru economia românească;

- activitatea agricolă în general și cultivarea legumelor în particular presupune un efort și condiție fizică considerabile, putând fi deci susținută de către persoane tinere, acesta fiind motivul pentru care personajele interpretate au fost din cadrul populației active, atât bărbați cât și femei;

- videoclipul prezintă o echipă de 4 femei tinere și 3 bărbați tineri aflați în practică la o fermă agricolă de legume, acțiunea desfășurându-se într-un solar/seră în care personajul principal, fermierul, prezintă produsele și caracteristicile acestora. Actorul principal joacă rolul fermierului care anterior a fost cadru al armatei, detaliu sugerat prin vesta de camuflaj specifică soldaților cu care este îmbrăcat, și prin linia melodică din fundal care este susținută de sunet de tobe într-un ritm specific marșurilor militare, dar și prin modul de adresare, care este unul specific mediului cazon, fermierul folosind un limbaj milităresc. Acesta este motivul pentru care cele 4 femei tinere sunt aliniate în poziție de drepți, sugerându-se că fermierul, fost militar, are un stil mamagerial strict de a-și conduce ferma, însă disciplina este o cerință a managerilor din toate domeniile, astfel că cele 4 femei aflate în parctică execută, în stil milităresc, indicațiile fermierului;

- în acest context trebuie interpretate ca nefondate afirmațiile folosite în petiție în sensul că "femeile sunt prezentate într-un mod degradant, umilitor și cu caracter prnografic...femei care se ating lasciv și cadrele video cu părți intime ale corpului"; videoclipul este postat pe canalul Youtube care are o politică foarte strictă atât cu privire la nuditate/pornografie, cât și cu privire la potențiale mesaje discriminatorii, fiind interzise cu desăvârșire astfel de postări; atât timp cât și în prezent videoclipul publicitar este disponibil, reiese că de la postare, pentru o perioadă de 2 ani și jumătate, nu a existat nicio raportare a videoclipului ca fiind neadevrat;

- asocierea între atributele produselor și senzualitate a fost făcută în limite artistice; de remarcat că cel puțin 50% din campaniile de promovare conțin asociere între senzualitate și produsele promovate, un exemplu relevant fiind cele ce privesc produsele cosmetice

unde într-un procent de 90% sunt folosite interprete și doar în 10% dintre acestea sunt folosiți interpreți;

- se afirmă: "...comentarii cu tentă sexuală de către actorul care joacă rolul fermierului";

Petiția are în vedere că este folosit cuvântul "penetrează" în indicațiile personajului ce interpretează fermierul, contextul fiind că un produs este destinat dezvoltării rădăcinii tomatelor prin stropire foliară, iar în videoclip este figurat un personaj feminin ce folosește o pompă de stopit pentru a arăta modul de aplicare a produsului. Textul este următorul: „absorbția și translocarea rapidă în plantă, să penetreze rapid perişorii rădăcinii, dezvoltare rapidă foliară”. În realitate, aceasta este o descriere a caracteristicilor produsului indicat. Noțiunea de "penetrare" nu are o conotație sexuală, acest termen fiind larg folosit la descrierea modului de acțiune a produselor folosite în agricultură, având o semnificație științifică, profesionistă;

- în petiție se afirmă că ar avea conotație sexuală sloganul: "merg la roșiile mele și la castraveții voștri", făcându-se similitudinea cu părți sexuale feminine, respectiv masculine. Intenția videoclipului a fost însă de a arăta că substanța activă este compatibilă cu ambele culturi de roșii și de castraveți, acesta fiind deci un beneficiu pentru fermieri;
- trecerea de la mesajul concret al videoclipului (care vizează fertilizanți pentru agricultură) la sugestia că acesta îndeamnă la viol, doar pentru că 55% dintre români (neindicându-se sursa acestei informații) consideră violul ca fiind justificat în anumite circumstanțe, este total nefondată și exagerată;
- este de neînțeles afirmația că reclama nu respectă principiul egalității de șanse, în condițiile în care mesajul videoclipului se adresează tuturor persoanelor, fără deosebire de gen;
- se afirmă: "se poate observa în clipul publicitar o diferență semnificativă între îmbrăcămintea provocatoare a protagonistelor de gen feminin și cum acestea dau impresia renunțării la propriile haine în funcție de replicile și acțiunile protagoniștilor bărbăți"; în primul rând comparația este incompletă, iar în al doilea rând cele 4 personaje feminine sunt îmbrăcate în blue-jeanși lungi și tricouri albe, pe care sunt imprimare denumirile celor 4 produse ce fac obiectul campaniei publicitare, este deci vorba despre o vestimentație normală, de zi cu zi, ce poate fi observată în diverse contexte (pe stradă, la școală, la locul de muncă, în timpul zilei sau seara etc) atât la persoane feminine, cât și masculine, indiferent de vârstă. Prin urmare, afirmația că o vestimentație compusă din blue-jeanși și tricou este provocatoare este lipsită de orice temei;
- se afirmă: "protagonistele nu au nicio replică, ci doar se supun într-un mod senzual și sexualizat în fața fermierului"; videoclipul are, în afara personajului ce interpretează fermierul, și a celor 4 personaje feminine, și 3 personaje masculine care, la rândul lor, nu au nicio replică. Personajul principal este singurul care vorbește, acesta prezentând produsele și caracteristicile acestora. Nu este explicat în ce ar consta supunerea de care dau dovadă protagonistele feminine, din videoclip nereieșind acest lucru, întrucât supunerea presupune temere, iar acestea nu apar în niciun moment că s-ar teme de fermier, ci, dimpotrivă, de cele mai multe ori, zâmbesc;
- concluzionând, videoclipul publicitar în discuție nu promovează nicio deosebire, excludere, restricție sau preferință pe criterii de gen/sex, cum se indică în petiție, petiția fiind deci nefondată.

IV. Motivarea în fapt și drept

Legislație și principii

14. O.G. nr. 137/2000, la art. 20 alin. 1 stabilește: „*Persoana care se consideră discriminată poate sesiza Consiliul în termen de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.*”

15. Procedura internă de soluționarea petițiilor și sesizărilor, la secțiunea Tardivitatea introducerii petiției precizează:

„*Art. 21. Persoana care se consideră discriminată poate sesiza Consiliul în termen de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.*

Art. 22. Membrii Colegiului director, din oficiu, pot ridica excepția tardivității introducerii petiției când în mod vădit constată depășirea termenului de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care petentul ori persoana interesată putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.

Art. 23. Excepția de tardivitate a introducerii petiției poate fi ridicată de reclamat sau de membrii Colegiului director în cursul soluționării petiției, sub condiția prevăzută la art. 24.

Art. 24

1. Excepția de tardivitate a introducerii petiției se pune în dezbateră petentului sau a persoanei interesate care sesizează Consiliul, pentru a-și formula punctul de vedere.

2. Colegiul director acordă un termen petentului sau părții interesate pentru a comunica punctul de vedere.

Art. 25

1. Colegiul director soluționează excepția de tardivitate a introducerii petiției după solicitarea punctului de vedere al petentului sau al părții interesate care a sesizat Consiliul.

2. Necomunicarea punctului de vedere la termenul acordat nu împiedică soluționarea petiției.

Art. 26. Consiliul soluționează excepția de tardivitate a introducerii petiției prin hotărâre a Colegiului director.

Art. 27. În situația respingerii excepției de tardivitate a introducerii petiției aceasta se motivează odată cu fondul, în hotărârea prin care se soluționează petiția, potrivit prezentei proceduri interne.”

16. La art. 2 alin. 1 **O.G. nr. 137/2000** prevede: „*Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.*

17. Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

18. Analiza diferențierii se realizează prin compararea a două situații (art. 1 alin. 3 al **O.G. nr. 137/2000**: „*exercitarea drepturilor enunțate în cuprinsul prezentului articol privește persoanele aflate în situații comparabile*”).

19. Prin nediferențiere judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) înțeleg în primul rând tratamentul egal al persoanelor care se află în situație similară sau analoagă: „art. 14 protejează persoanele plasate în situație similară” (**Marckx împotriva Belgiei**, 13 iunie 1979, §32) sau „analoagă” (**Van der Musselle împotriva Belgiei**, 23 noiembrie 1983, §46) ori „relevant similară” (**Fredin împotriva Suediei**, 18 februarie 1991, §60), ulterior fiind utilizată sintagma „analoagă ori relevant similară” (**Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit**, 30 iulie 1998, §75).

20. Fapta de discriminare este determinată de existența unui criteriu, iar între acest criteriu și faptele imputate reclamatului trebuie să existe un raport de cauzalitate.

21. Aceste criterii reprezintă caracteristici personale pe baza cărora persoane sau grupuri de persoane pot fi deosebite unele de altele (**Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen împotriva Danemarcei**, 7 decembrie 1976, §56).

22. Art. 15 al **O.G. nr. 137/2000** prevede: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”

23. **Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale** (cunoscut în general sub denumirea de **Convenția europeană a drepturilor omului**, în continuare **Convenția**) prevede, la art. 10 alin. 2, limitarea libertății de exprimare: „Exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.” Prin urmare, în conformitate cu acest tratat internațional, în Europa libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Nu este lipsit de relevanță nici faptul că libertatea de exprimare este singurul drept cu privire la care **Convenția** subliniază: „comportă îndatoriri și responsabilități”. Totodată art. 17 al **Convenției** interzice abuzul de drept: „Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție.”

24. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) analizează, în ordine, următoarele aspecte:

- existența unei limitări a libertății de exprimare;
- legalitatea restrângerii libertății de exprimare prin
  - existența unei norme juridice care prevede restrângerea;
  - calitatea normei juridice, și anume
    - accesibilitatea;
    - precizitatea;

α previzibilitatea normei;

- legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de Convenție (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

- necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

25. În mod evident, orice sancționare a limbajului discriminator, chiar și doar printr-un avertisment de natură contravențională, reprezintă o limitare a libertății de exprimare.

26. Privind legalitatea restrângerii, situația din România este cât se poate de clară.

Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale promovează respectarea dreptului la demnitate; există și o protejare a dreptului la demnitate prin art. 15 al **Ordonanței de guvern nr. 137/2000 privind combaterea tuturor formelor de discriminare**, republicată, accesibilă (prin publicarea în **Monitorul Oficial al României**), cu sancțiuni evidente.

27. Legitimitatea sancționării este dată prin nevoia de a proteja, în principal, reputația și drepturile altora, dar se poate invoca, spre exemplu, și siguranța publică, apărarea ordinii, protecția moralei etc.

28. Necesitatea restrângerii într-o societate democratică este elementul cel mai subiectiv din analiza CEDO. Având în vedere acest fapt, CEDO a elaborat un set de principii aplicabile în domeniu:

a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (ex. **HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49);

b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care ofensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (ex. **HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49);

c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (ex. **HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (ex. **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);

d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista

- variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (ex. **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50);
- e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (ex. **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 63);
- f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (ex. **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40);
- g) art. 17 al Convenției previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (ex. **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979);
- h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (ex. **WITZSCH împotriva GERMANIEI**, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);
- i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al **Convenției** (ex. **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35);
- j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (ex. **NORWOOD împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004);
- k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (ex. **HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49);
- l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (ex.

JERSILD împotriva DANEMARCEI [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (ex. **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 40); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporționată cu scopul legitim urmărit (ex. **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);

- m) Convenția nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (ex. **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42);
- n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (ex. **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42);
- o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (ex. **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 53);
- p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi — într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale — informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (ex. **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41-42);

- q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (ex. **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (ex. **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (ex. **CUMPĂNĂ și MAZĂRE împotriva ROMÂNIEI**, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, § 115);
- t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (ex. **AHMED și alții împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, § 56).

29. Art. 30 al **Consituției României** care asigură libertatea de exprimare, prevede și limitele acestei libertăți:

„(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război, de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.”

30. Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale consideră că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme, iar lezarea acestui drept poate fi sancționată chiar și penal: *„Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”*

31. Colegiul director are o cazuistică bogată în ceea ce privește mesaje publicitare similare, hotărârile de constatare în astfel de cauze fiind menținute și de instanțele de judecată.

32. Art. 26 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000** prevede: *„Contravențiunile prevăzute la art. 2 alin. (2), (4), (5) și (7), art. 6-9, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, 13, 14 și 15 se*

sanctionează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate.”

Colegiul director al CNCD reține următoarele:

33. Colegiul director constată că reclamatul a publicat pe youtube o reclamă în care femeile poartă o îmbrăcăminte provocatoare, făcând totodată referiri la părți ale corpului specific feminine respectiv masculine, cu tentă sexuală („*merg și la roșiile mele, și la castraveții voștri*”, „*vreau să penetrez rapid teritoriul rădăcinii*”).

34. Se respinge excepția tardivității introducerii petiției, având în vedere faptul că la data formulării petiției reclama era încă pe youtube, astfel faptele sunt continue.

35. Din punctul de vedere al dreptului la demnitate, la care se raportează analiza, femeile și bărbații sunt în situație de comparabilitate. Reclama analizată tratează în mod diferit bărbații și femeile. În aceste condiții se constată că fapta sesizată reprezintă discriminare pe criteriul de gen.

36. În analiza dreptului Colegiul director constată că mesajul transmis către un public larg de partea reclamată este de natură să creeze un cadru degradant față de femei.

37. Astfel fapta analizată reprezintă deosebire pe bază de sex care are ca efect restrângerea exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului la demnitate, prin comportamentul manifestat în public care vizează atingerea demnității.

38. Conform cazuisticii CEDO în domeniu, mesajele sexiste nu se bucură de protecția art. 10 din **Convenția europeană a drepturilor omului**. Aplicând principiile CEDO, se constată următoarele:

- exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități; este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane (pct. 28, lit. c) — mesajele sexiste ofensează în mod gratuit, în mod evident nu contribuie la nici o dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane;

- abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (pct. 28, lit. h) — valorile promovate de Consiliului Europei nu sunt compatibile cu afirmațiile sexiste, astfel invocarea libertății de exprimare reprezintă abuz de drept conform art. 17 din **Convenția europeană a drepturilor omului**;

- se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă (pct. 28, lit. k) — situația femeii în societatea din România, modul în care femeile sunt văzute de o parte a societății, violurile comise arată necesitatea restrângerii libertății de exprimare în cazul mesajelor sexiste.

39. Colegiul director aplică amenda de 5.000 lei față de SOLAREX IMPEX S.R.L., cu sediul în Craiova, str. Râului nr. 419, județul Dolj, înregistrată la Registrul comerțului nr. J16/1397/1977, CUI RO4174140, având în vedere următoarele:

- discriminarea a vizat un grup de persoane cu un grad ridicat de vulnerabilitate;
- reclama a fost postată pe youtube, unde un număr mare de persoane au avut posibilitatea de a o vedea, astfel a avut un impact mare;
- reclamatul nu a fost sancționat anterior.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu unanimitate de voturi ale membrilor prezenți la ședință,

**COLEGIUL DIRECTOR
HOTĂRĂȘTE:**

1. Respinge excepția tardivității introducerii petiției conform art. 20 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000** și art. 21-27 din **Procedura internă de soluționarea petițiilor și sesizărilor**;
2. Fapta analizată reprezintă discriminare și încalcă dreptul la demnitate conform art. 2 alin. 1 și art. 15 din **O.G. nr. 137/2000**;
3. Aplică amenda de 5.000 lei față de SOLAREX IMPEX S.R.L., cu sediul în Craiova, str. Râului nr. 419, județul Dolj, înregistrată la Registrul comerțului nu nr. J16/1397/1977, CUI RO4174140;
4. O copie a hotărârii se comunică părților și Administrației Județene a Finanțelor Publice Dolj

V. Modalitatea de plată a amenzii: Amenda se va achita la Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dolj, dovada plății se va trimite către CNCD în termen de 15 zile de la rămânerea definitivă a hotărârii. În caz contrar CNCD va lua măsurile legale necesare.

VI. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată online în data de 16.06.2021 au fost: ASZTALOS CSABA FERENC – Membru, DIACONU ADRIAN – Membru, GRAMA HORIA – Membru, HALLER ISTVÁN – Membru, LAZĂR MARIA – Membru, MOȚA MARIA – Membru, OLTEANU CĂTĂLINA – Membru, POPA CLAUDIA SORINA – Membru

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui C.N.C.D. nr. 138 din 24.03.2020.

**ASZTALOS Csaba Ferenc
Membru Colegiul Director,
Președinte C.N.C.D.**

**Redactată și motivată: A.S. (pct. 1-13), Haller István (pct. 14-39)
Data redactării: 18.06.2021**

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.